

Smolarnia_3
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	czarnkowsko-trzcianecki	
Gmina	Trzcianka	
Miejscowość	Smolarnia	

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	14 czerwca 2013 r.	Miejsce wykonania	dom informatorki
Czas trwania	34:04	Forma i wielkość	8.05 MB
Przeprowadzający	M.J.	Komentarz	

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
035_TRZ_SM	K	Brak informacji	Była sołtyska	

Informacje etnograficzne	
Tematyka	Pozyskane informacje (ew. cytaty)
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	<p>„Nazwa Smolarnia, bo tutaj za leśniczówką, bo tam kiedyś smołę wyrabiali i przez to nazwa Smolarnia. Bo jest Smolarnia i Smolary.”</p> <p><i>Kiedyś to było połączone?</i></p> <p>„To jest teraz połączone, ale kiedyś to nie pamiętam.”</p>
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstwa)	„Nie.”
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	Tu rzeka jest Bukówka.”
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głązów narzutowych)	„Są dęby tu starożytne, są oznaczone tu tabliczkami.”
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	„Nie.”
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe	
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	<p>„Kiedyś był poniemiecki kościół, nazywany był <i>Kirchau</i>. Taki duży, czerwony dom.”</p> <p>„Szkoła była podstawowa, czteroklasowa. Potem nie było dzieci, włączyli Smolarnię do Rychlika.”</p>

Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne		
1	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	Brak informacji.
2	św. Marcina/11 listopada	„Tu nie obchodzimy. [...] Rogale są robione, rogaliki-marcinki. Rogale z makiem to pieczemy.”
3	Adwent	Brak informacji.
4	św. Mikołaja (Mikołajki)	„No, jak zwykle, dzieciom paczki. Dorośli nie obchodzą. O, później Gwiazdora, to tak.”
5	Wigilia	<p>„No, tradycyjnie się obchodzi. Są 12 potraw. Ja robię pierogi z grzybów, pierogi z kapusty, kluski z makiem, kompot z suszonych gruszek, śliwek, jabłek, gołąbki te takie postne. Robimy śledzie, ryba.”</p> <p><i>A też zupa rybna jest np. czy...?</i></p> <p>„Barszcz. Zupy już rybnej nie robimy, jest barszcz. Są krokiety z kapustą i z grzybami. [...] Najpierw opłatek, modlitwa, opłatek, no i do kolacji. Po kolacji są kolędy i jedziemy na pasterkę.”</p> <p><i>Na pasterkę też do Trzcianki?</i></p> <p>„Yyyy... Raczej jeździmy tutaj do Stradunia, bo tu jest bliżej, ale w tym roku też byli w Trzciance.”</p> <p>[Gwiazdor]</p> <p>„Kiedyś, jak moje dzieci były małe, to ja się przebierałam. No udawałam, że idę krowy doić. Się przebierałam, nawet nie zwróciły uwagi. Później były starsze, to już prezenty pod choinkę. A jak wnuki były małe, też się przebierałam. A raz kogoś poprosiłam, to w szoku były, że babcia była i Gwiazdor był.”</p> <p><i>A też trzeba było coś zrobić, żeby dostać prezent?</i></p> <p>„Tak, tak.”</p> <p><i>Sianko pod stół i wolne miejsce dla gościa?</i></p> <p>„Tak, tak. Sianko i wolne miejsce dla przybysza. Zawsze dajemy.”</p> <p><i>Choinka jest żywa?</i></p> <p>„Nie jest żywa, z tego powodu, że jest bardzo małe mieszkanie. Ale teraz już tak, będzie salon, to będzie żywa.”</p> <p><i>I kiedy się ubiera?</i></p> <p>„W dzień Wigilii.”</p>

		<p><i>A odwiedza się zmarłych?</i></p> <p>„Tak, w dzień Wigilii.”</p> <p>„Nie, tego nie słyszałam. Ja tylko wiem, że my, bo my pochodzimy tam spod Lwowa, to moja mama, my byliśmy dziećmi, ale ja to pamiętam, to zawsze snopek siana był przynoszony do domu. To ojciec zawsze na Gwiazdkę. Taki ładny był przygotowany i zawsze gospodarz domu przynosił.”</p> <p>„Kiedyś w domu u nas, jak była Wigilia, to zawsze tata przynosił siekiere pod stół i garnek z wodą. I się nogi trzymało, każdy musiał nogę położyć na tą siekiere, żeby były nogi zdrowe. A to nieprawda, bo i tak mam chore.”</p>
6	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	<p>„Nie gotujemy obiadu, dlatego, że jest naszykowane tyle jedzenia, że nie trzeba.”</p>
7	Sylwester/Nowy Rok	<p>„Kiedyś były, my się tu spotykamy wszyscy na rondzie i tam choinka się pali. Nie dekorujemy, tylko lampkami. No i o 12. się schodzą, życzenia się składa...”</p> <p><i>Kiedyś wywalało się bramki?</i></p> <p>„Tak, wynosili bramki, nie? Teraz już młodzieży takiej nie ma, a starszym się już nie chce. Tak, a kiedyś na dachu wóz wywieźli.”</p>
8	Trzech Króli	<p><i>A mówiło się kiedyś, że jak ktoś rzucił urok albo jak zwierzę jest chore, to żeby się też okadzało?</i></p> <p>„To w Trzech Króli tym kadzidłem.”</p>
9	Kolędnicy	<p>„Zależy, w święta nie, po świętach. Przebierają się za trzech króli i chodzą jeszcze.”</p>
10	MB Gromniczej	<p>„Tak, to my jeździmy do kościoła z gromnicą.”</p> <p><i>[Pali się w trakcie burzy?]</i></p> <p>„No, pali się jak jest burza. Oj tak, przeważnie świeczki się inne pali.”</p>
11	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	<p>„Ja przeważnie przed Popielcem to pączki piekę. Na ostatki.”</p> <p><i>A podkoziółek też jest?</i></p> <p>„Też jest.”</p>
12	Topienie Marzanny	Brak informacji

13	Środa Popielcowa	<p>„Środa Popielcowa, no to nie ma takiego zwyczaju. Do kościoła się idzie. Ja przeważnie przed Popielcem to pączki piekę. Na ostatki.”</p> <p>[woreczki z popiołem]</p> <p>„Nie, tego nie słyszałam.”</p>
14	Śródpoście	<p>„No to piątki postne. [<i>środy?</i>] Tylko Popielcową. My tylko piątki.”</p>
15	Niedziela Palmowa	<p>„O, na Matki Boskiej Zielnej zioła święcimy. Ja to nie wiem, bo jak jest mocna burza, to z ziela... nie z Matki Boskiej Zielnej, tylko z Niedzieli Palmowej, to jak jest burza, to ją zawsze podpalam. I tą burzę, żeby rozpędziła.”</p> <p><i>A tą palmę też pani robi sama w domu? Z czego taka palma?</i></p> <p>„No, bazie, bukszpan i jakieś kwiatki.”</p>
16	Triduum Paschalne	<p>„Nie. Do kościoła idę tylko.”</p> <p><i>„Za Boże rany” taki zwyczaj, słyszała pani? Tam się różgą dzieci po nogach... ”</i></p> <p>„A, no to na Wielki Piątek. To się różgą, żeby były nogi zdrowe.”</p>
17	Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna	<p>„Rano, gdzie jest bliżej. Bo rezurekcja jest na 6. w Trzciance, a tu na wpół do 7. To jeździmy tu.”</p> <p><i>Potem się tą święconkę daje na stół, na śniadanie?</i></p> <p>„Tak, tak, i wtenczas jest tak, że jak się przychodzi ze święconką do domu, musi być jedno miejsce, gdzie to się kładzie i nie otwiera, nie rusza. Dopiero na śniadanie kładziemy.”</p> <p><i>I wszystkim się każdy musi po kawaleczku?</i></p> <p>„Tak, podzielić.”</p> <p><i>A jajkiem też się np. dzieli i składa życzenia?</i></p> <p>„No, nie składamy, tylko przy opłatku. Siadamy i <i>smacznego</i>, i siadamy.”</p>
18	Poniedziałek Wielkanocny	<p>„To już nie. Leją wodą.”</p> <p><i>A chodzili niedźwiedzie czy murzyni?</i></p> <p>„Nie, nie było przebieranek. Tylko się wodą leją.”</p>
19	Zielone Świątki	<p>„Ja zawsze umajam dom. Brzózkami, tatarakiem nie, bo się</p>

		<p>łai.”</p> <p><i>A kiedyś dawali tatarak?</i></p> <p>„Dawali. Kiedyś dawali nawet przed progiem, ale czego dawali, to nie wiem.”</p>
20	Boże Ciało	<p>„U nas we wsi nie. My jeździmy do Stradunia. Są 4 ołtarze, my też tam mamy ołtarz swój, robimy. Są 4 ołtarze, jest msza i po mszy jest procesja do każdego ołtarza. I biorę, przynajmniej ja, z każdego ołtarza gałązkę brzoźki.”</p> <p><i>I co potem z tą gałązką?</i></p> <p>„Kładę do ogródka albo na pole. Kiedyś się kładło na pole, że to niby chroniło od burzy i gradobicia. A tak to do ogródka powsadzam. Na Boże Ciało jest zawsze procesja, ta sama trasa.”</p>
21	św. Jana	„Nie, my tu nic nie robimy. W Trzciance jest. Imprezy takie.”
22	MB Zielnej	<p>„O, na Matki Boskiej Zielnej zioła święcimy. Ja to nie wiem, bo jak jest mocna burza, to z ziela... nie z Matki Boskiej Zielnej, tylko z Niedzieli Palmowej, to jak jest burza, to ją zawsze podpalam. I tą burzę, żeby rozpędziła.”</p> <p><i>A na Matki Boskiej Zielnej bukiecik raczej, czy wianki?</i></p> <p>„Zboże, owoce, kwiatki, no i to się wszystko święci. Się wychodzi z kościoła i się kładzie za obraz.”</p> <p><i>A mówiło się kiedyś, że jak ktoś rzucił urok albo jak zwierzę jest chore, to żeby się też okadzało?</i></p> <p>„To w Trzech Króli tym kadziłem.”</p>
23	MB Siewnej	„Nie, my tu nic nie mamy na Matki Boskiej Siewnej, nie robimy nic.”
24	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	„Jeździmy na groby.”
25	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Brak informacji
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1	Narodziny i chrzest	<p>„Nie wiem, tutaj nie...”</p> <p>[czerwone wstążeczki?]</p> <p>„A to jak malutkie dziecko, żeby wzrok odwrócić, żeby nie</p>

		<p>zauroczył, to czerwoną wstążeczkę we wózku albo gdzieś tam.”</p> <p>[o przypadku zauroczenia dziecka – odwrócono koszulkę z prawej na lewą i dziecko przestało płakać]</p>
2	Ślub i wesele	<p>„Nie...”</p> <p><i>Polteram?</i></p> <p>„Polter tak.”</p> <p><i>I to zawsze było?</i></p> <p>„Był i jest.”</p> <p><i>I to u pana młodego czy...?</i></p> <p>„Polter jest u pani młodej.”</p> <p><i>Tam są zaproszeni ludzie na to?</i></p> <p>„Nie, tylko idą. Idą i tłuką butelki.”</p> <p><i>Tam młodzi muszą wyjść...?</i></p> <p>„Tak, muszą wyjść, postawić flaszkę. No, ja tu miałam. Jak jedna córka starsza wychodziła za mąż, to przyszli i zaczęli tłuc. Natłukli, natłukli, to wyszłam z ciastem i z wódką, to ci chłopacy wszystko posprząkali.”</p> <p><i>A jak już było wesele, to stali w oknach nieproszeni goście?</i></p> <p>„Tak, to są tak zwane <i>pasierby</i>. Chodzą pod dom weselny czy pod salę. [...] To przychodzili.”</p> <p><i>A zapraszało się? Też są piosenki dla nieproszonych gości?</i></p> <p>„To są trzy kawałki. Ciasto, wódkę się wynosi. No, w Białej do dziś jest nawet takie.”</p> <p><i>Stawia się bramy?</i></p> <p>„Tak, jak wracają z kościoła. Przeważnie są dzieci, ale dorośli też stoją. Jak córka brała ślub, to szła z kościoła do sołtysowej, to tyyyyle bram miała. [...] To się wódkę stawia każdemu.”</p>
3	Śmierć i pogrzeb	<p><i>Odprowadza się zmarłego?</i></p> <p>„No.”</p> <p><i>Jeszcze do teraz?</i></p> <p>„Tak. Na pogrzeby się chodzi.”</p> <p><i>Jak to wygląda? Jest w szpitalu? W domu?</i></p> <p>„No to zależy, jak kto chce, ale przeważnie jest w kaplicy. Tam jest już taka ładna kaplica. Jeździ się na różańce do kaplicy, no i na pogrzeb, to się wszyscy zjeżdżają i odprowadzają do grobu.”</p> <p><i>A tu we wsi też były różańce?</i></p> <p>„Były, były. Jak ktoś w domu umarł. I to było tak, że jak z tej strony ktoś umrze [wskazuje lewą część wsi od swojego domu – przyp. bad.], to do figurki niosą, a jak z tej strony, za figurką ktoś umrze, to do mostu.”</p>

4	Inne zjawiska	Brak informacji.
	Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa	Brak informacji.
	Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy	Brak informacji.
III. Tradycje rękodzielnicze		
	Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych	„Nie ma.”
IV. Przejawy religijności tradycyjnej		
1	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	<p>„Tą kapliczkę to zaraz po wojnie wybudowało takich dwóch panów: M. i Sz.. I ona była do... Stała, stała do 5 lat temu. Ona się zaczęła sypać i zrobili remont. Ci, co dawali składki na remont, jest wszystko lista napisana i butelka zakopana.”</p> <p><i>A kto się opiekuje tą figurką?</i></p> <p>„No, to przeważnie ja.”</p> <p><i>Tam, np. stroi się na majowe?</i></p> <p>„Tak, ja kupuję wstążki.”</p> <p><i>Jakieś nabożeństwa?</i></p> <p>„Majowe. [Tylko?] Tak. I później na Wielkanoc jest ciepło, to mamy święconkę pod figurką.”</p> <p><i>A to majowe, to przewodzi ktoś...?</i></p> <p>„Ze wsi, ze wsi. To tylko przyjechał ksiądz jak była poświęcona ta figurka ponownie. A tak to starsze takie prowadzą.”</p>
2	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)	Brak informacji.
3	Święte figury, obrazy, rzeźby	Brak informacji.
4	Miejsca kultu religijnego	„W Trzciance jest cmentarz. Ja mam tam wszystkich pochowanych.”

5	Lokalne tradycje pielgrzymowania	<p>„Jedynie wyjeżdżają, no, jadą rowerowe do Częstochowy. Są.”</p> <p><i>Do Lubasza?</i></p> <p>„A to żeśmy jeździli z wycieczką. To nasza sołtysowa zorganizowała. Trochę gmina pomogła, trochę my. To żeśmy w Licheniu byli dwa razy, a teraz już ja nie mogę.”</p> <p><i>A do tej stopy Matki Boskiej [do Białej] ?</i></p> <p>„Ano, jeździ się.”</p>
6	Lokalne odpusty	<p>„W Straduniu nie ma, w Trzciance tylko.”</p> <p><i>To jak to wygląda taki odpust?</i></p> <p>„No, jest msza odpustowa, są imprezy przy kościele.”</p> <p><i>Są takie budy jeszcze? Przyjeżdżają?</i></p> <p>„No, właśnie kiedyś to przyjeżdżały takie z piłeczkami różnymi, z wiatrakami, a teraz nie przyjeżdżają.”</p>

V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie

1	Dożynki	<p>„Są dożynki. U nas we wsi nie było. [...] A teraz wszystko jedzie do Trzcianki. My już wieńca nie robimy, bo nie mamy gospodarza, to już nie robimy. A znowuż Siedlisko i tam, to wszystko do Trzcianki.”</p> <p><i>I to jest taki festyn duży?</i></p> <p>„Taaak, zabawa, wszystko.”</p>
2	Dni gminy/wsi	Brak informacji.
3	Lokalne festyny	Brak informacji.
4	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	Brak informacji.